

Є. В. Шепель,
Одеський державний економічний університет

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЇ НА ЦІНОВУ РІВНОВАГУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

У статті розглядаються питання визначення інфляції як складової при розробці рівноважної стратегії формування ціни банківських послуг. Визначені основні чинники, що впливають на ціну банківських послуг.

Ключові слова: інфляція, інфляційні очікування, ціна банківських послуг, рівноважна стратегія, ціна.

Постановка проблеми. Інфляція є одним із проявів макроекономічної нестабільності. Особливо негативно відбивається інфляція на соціально-економічному розвитку України, що є порушенням процесу суспільного відтворення внаслідок перенасичення сфери обігу грошовими знаками понад реальні потреби господарського комплексу та їх знецінення [15].

При визначенні динаміки розгортання інфляційних процесів слід виділити фактор інфляційного очікування, який пов'язаний в першу чергу з очікуваннями відносно зростання цін, зокрема на грошові кошти, залучені і розміщені в банківській системі. Від рівня цін на банківські послуги залежить не тільки фінансовий стан окремої банківської установи, сформований ними рівень доходів і витрат, але і стан усєї банківської системи. За допомогою цінової політики на банківські послуги вирішуються макроекономічні завдання економіки країни і встановлюються цільові орієнтири її розвитку, зокрема зростання ВВП, зниження інфляції, зміцнення курсу національної грошової одиниці.

Таким чином, актуальним питанням є цінове управління даним механізмом, виявлення чинників, які впливають на ціноутворення та визначення рівноважної цінової стратегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цінове управління залученими і розміщеними ресурсами є предметом дослідження багатьох зарубіжних та вітчизняних економістів, зокрема Б. Едвардса [17], С. С. Молчанова [9] Дж. Сінкі [18], П. Роуза [16], Е. Хелферта [19], О. В. Васюренка [2], В. В. Вітлінського [3], І. Волошина [4], Л. М. Кіндрацької [6], Л. В. Кузнецової [7], Л. О. Примостки [13] та ін.

Мета статті – визначення основних чинників, які впливають на формування ціни банківських послуг та побудувати модель рівня впливу інфляції на цінову рівновагу.

Виклад основного матеріалу. На ціну банківських послуг впливає достатня кількість чинників. В умовах ринку стихійна зміна того чи іншого чинника або їх сукупності по-різному відображається на ціновому управлінні. У дослідженнях ринку банківських послуг чинниками ціноутворення вважають об'єктивно існуючі закономірності, обставини або умови, які

спричиняють вплив на рівень, динаміку і співвідношення цін [12, с. 83]. На наш погляд, чинники ціноутворення на ринку банківських послуг доцільно поділити на загальні і специфічні (рис. 1).

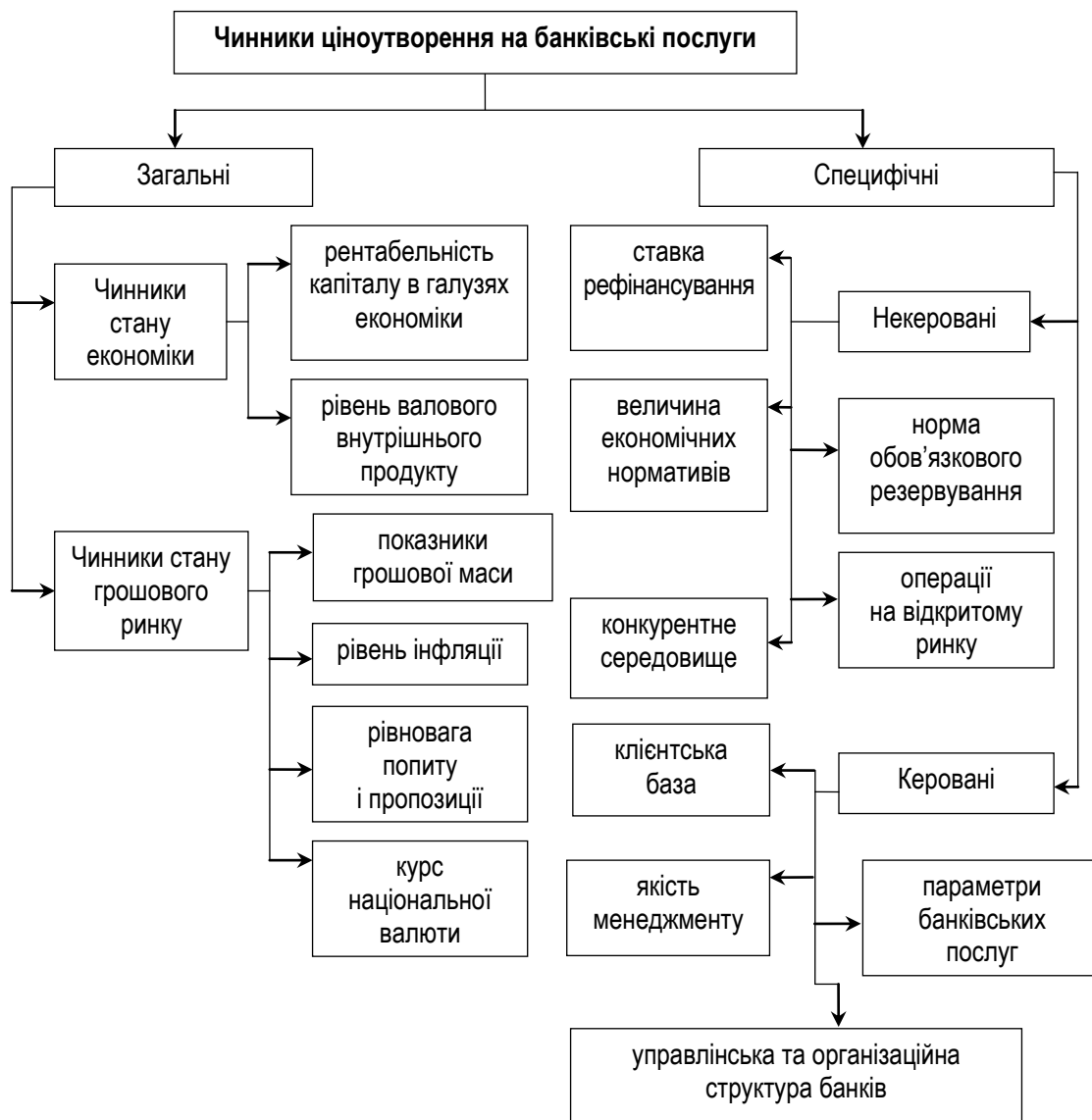

Рис. 1. Класифікація чинників ціноутворення на ринку банківських послуг

Джерело: авторська розробка.

За поданою класифікацією чинників ціноутворення можна встановити, що загальні і некеровані чинники визначають загальні параметри стану і розвитку економіки країни, формують загальні умови функціонування банківської системи, встановлюють верхню і нижню межу цін на банківські послуги. Кінцева ціна у визначених межах складається під впливом специфічних, керованих банками чинників.

Розглядаючи такий чинник як облікова ставка НБУ, можна відмітити, що вона має безпосередній вплив на рівень процентних ставок за кредитами і депозитами. Монетариська теорія управління економікою зміну облікової

ставка розглядає як інструмент регулювання економічних процесів, в першу чергу як інструмент управління цін і грошової маси.

Державна процентна політика регулюється НБУ на основі Положення “Про процентну політику Національного банку України” [14]. Процентна політика використовується з метою удосконалення засобів і методів здійснення грошово-кредитної політики в частині визначення процентних ставок за операціями Національного банку України та індикативного регулювання діяльності банків [5, с. 90]. На думку П. Роуза, зміна облікової ставки здійснює психологічне “повідомчий вплив”, налаштовує споживача на зростання або зниження процентних ставок [16, с. 89].

Таким чином, ринкова ставка процента складається з винагороди за відмову від споживання, премії очікуваної інфляції, ризику непогашення та процентного ризику.

Існує також тісний взаємозв’язок цін на банківські послуги з показниками грошової маси та інфляцією. Відповідно до неокласичної теорії взаємозв’язок грошової маси і процентних ставок має зворотно-пропорційну залежність і була сформована А. Маршалом як закон попиту і пропозиції: чим вище пропозиція грошей на ринку, тим нижче їх ціна, тобто процентна ставка і навпаки [8]. Динаміка грошової маси і процентних ставок представлено на рис. 1. Дані цього рисунка свідчать про те, що при зростанні грошової пропозиції зменшуються процентні ставки на банківські послуги.

Питання впливу норми прибутку на рівень процентних ставок є одним із головних не тільки у банківському бізнесі, але і на макроекономічному рівні. Якщо ставка процента за депозитами є прийнятною нормою ефективності інвестицій для суб’єктів економічної діяльності за рахунок власних коштів, то ставка процента за кредитом є обмежувальною нормою ефективності інвестицій за рахунок запозичених коштів. На сьогоднішній день можна спостерігати факт диференціації норми прибутку за галузями.

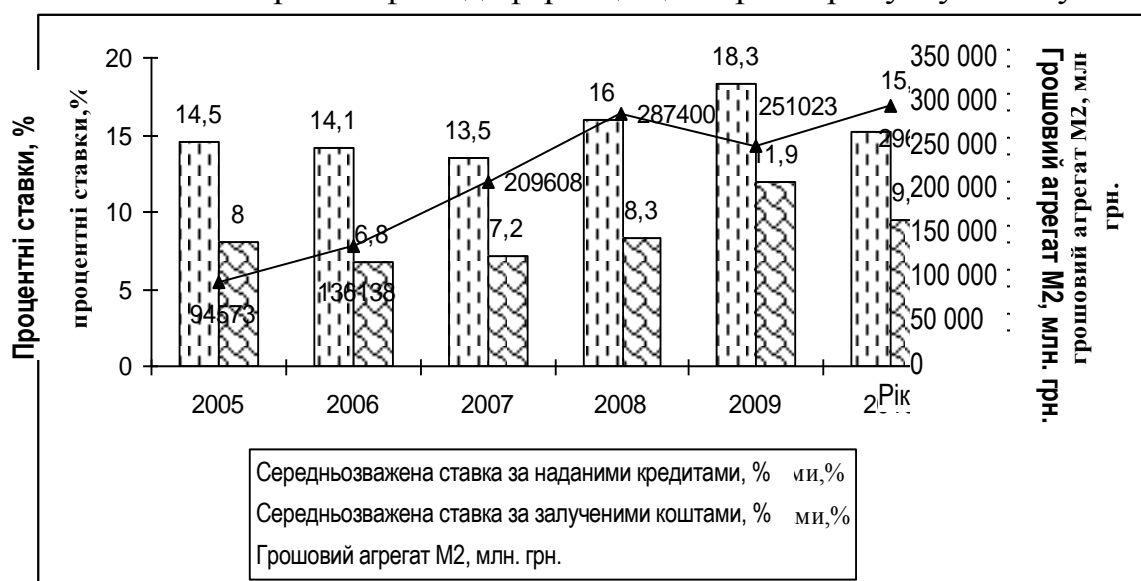

Рис. 2. Динаміка грошового агрегату М2 і процентних ставок на ринку банківських послуг за період 2005–2010 рр.

Джерело: авторська розробка за даними [10].

Індикативним методом гарантування повернення коштів вкладників та формування певного рівня конкурентоспроможності банківських установ, а також в системі ціноутворення значу роль мають обов'язкові резервні вимоги [1, с. 95–96].

Слід зазначити, що сам механізм впливу резервних вимог на ціну пропозиції кредиту відбувається за рахунок мультиплікації на грошову масу, адже пропозиція грошей є результатом мультиплікування резервів. Тому центральний банк для збільшення процентної ставки зменшує пропозицію грошей, тим самим збільшує резервні вимоги і навпаки.

Отже, можна стверджувати, що інфляційна складова є визначальним чинником у ціноутворенні на банківські послуги і її потрібно враховувати при встановленні цінової рівноваги на залучені і розміщені кошти.

Виходячи з того, що кредитна діяльність банківських установ України займає у структурі активів близько 60 %, то цінову рівновагу слід розглядати, виходячи із даного критерію. При цьому слід зазначити, що банки не можуть повною мірою враховувати ризик неповернення кредитів шляхом підвищення надбавок на кредит, але вони можуть зменшувати ризики, знижуючи ставки банківського процента до рівня середньої ефективності вкладень.

Існує модель визначення ставки кредиту за принципом “вартість плюс” враховує такі параметри: вартість залучених відповідних ресурсів для банку; банківські операційні витрати, які відрізняються від витрат на залучення коштів, у тому числі адміністративні-господарські витрати, необхідні для надання кредиту та контролю за ним; компенсація банку за рівень ризику невиконання зобов'язань; маржа прибутку за кожним кредитом для здійснення достатніх виплат на користь акціонерів банку [11]. Кожний із зазначених компонентів може бути представлений у вигляді річних процентних нарахувань відносно суми кредиту.

Слід зазначити, що використання тільки витратного методу ціноутворення є економічно невиправданим, тому що банки на ринку банківських послуг мають різні показники конкурентних переваг. З метою ліквідації даних диспропорцій в цінах на кредити встановлюються максимальна ставка процента, вище від якої встановлювати ціну за кредитом вважається неетично через великий розрив з середньоринковими ставками.

Виходячи з того, що формування ціни розміщених і залучених коштів залежить від зміни їх вартості на яку впливає рівень інфляції, то на нашу думку, при встановленні рівня ставки процента доцільно враховувати ризик очікуваної інфляції та процентний ризик. Формула ціни буде мати такий вигляд:

$$P = P_r + R_i + P_{rz} + P_{pr},$$

де P – процентна ставка;

- P_r – реальна процентна ставка;
- R_i – ризик очікуваної інфляції;
- P_{rz} – премія за ризик непогашення зобов'язань;
- P_{pr} – надбавка за процентний ризик.

Ризик інфляційних очікувань активів і капіталу банківської системи пов'язаний із загрозою зниження їх ринкової вартості, з одного боку, і недоотриманням доходів – з іншого. Однак сама по собі інфляція не створює загрози знецінення капіталу і активів, тому що вона включається в ціну кредиту або в інвестиційний дохід. Загрозою є помилкове прогнозування майбутніх темпів інфляції та динаміки процентної ставки.

Таким чином, система управління ставкою процента базується на достовірній оцінці зазначених параметрів та узгодженні її з вимогами попиту і пропозиції. У процесі ціноутворення необхідно враховувати структуру балансу, структуру прибутку та параметри ринку, що в свою чергу забезпечує цінову рівновагу залучених і розміщених коштів.

Вплив структури балансу на цінову рівновагу банківських послуг полягає у встановленні обмежень на процентні ставки за кредитами, структурою активів, зобов'язань і власних коштів. З урахуванням чинників, що впливають на процес ціноутворення модель цінової рівноваги доцільно представити як на рис. 3.

У цілому можна зазначити, що структура балансу визначає можливості банків відносно отримання процентного прибутку, а цінова рівновага – реалізацію цієї можливості. У свою чергу структура прибутку розглядається як співвідношення процентних доходів та витрат.

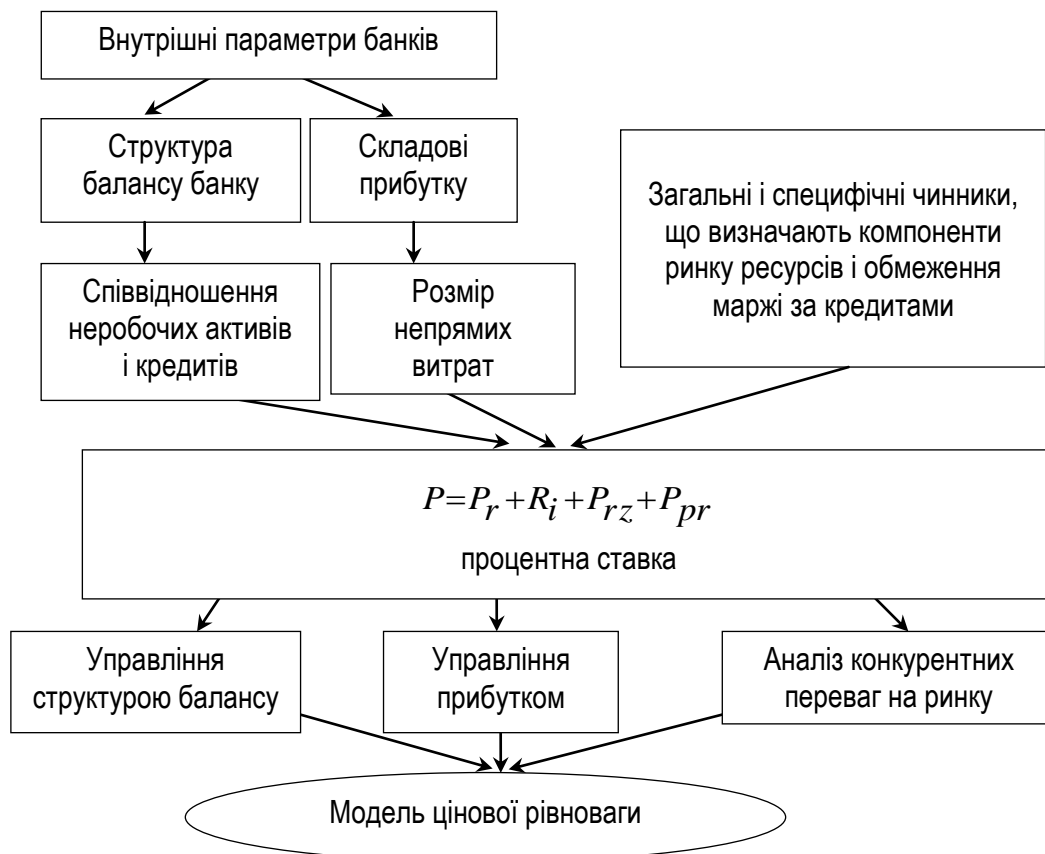

Рис. 3. Модель цінової рівноваги за залученими і розміщеними коштами

Для встановлення цінової рівноваги доцільно проводити балансування залучених і розміщених коштів, а недостатність ресурсів однієї групи повинна бути заміщена пасивами інших груп.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок про те, що процес ціноутворення на банківські послуги передбачає встановлення певних критеріїв, які визначають параметри ціни і реалізуються через оцінювання загальних і специфічних чинників. У свою чергу загальні і специфічні чинники ціноутворення, які були нами визначені, свідчать про їх динамічну тенденцію до зміни, багатогранність, різний ступінь впливу у різні періоди часу. При виділенні чинників основна роль належить значенню рівня інфляції, яка характеризує поведінку кредитних і депозитних ставок, які є визначальними у системі ціноутворення на банківські послуги.

У системі ціноутворення на банківські послуги особлива роль відводиться ціновій рівновазі на залучені і розміщені кошти, яка забезпечується через дослідження і збалансованість структури балансу, структури активів, прибутковості та фінансової стійкості банківської діяльності.

Список літератури

1. Банківська система України [Текст] : монографія / В. В. Коваленко, О. Г. Коренева, К. Ф. Черкашина, О. В. Крухмаль. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – 187 с.

2. Васюренко, О. В. Банківський менеджмент [Текст] : навч. посібник / О. В. Васюренко. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2001. – 320 с.
3. Вітлінський, В. В. Аналіз, оцінка і моделювання економічного ризику [Текст] / В. В. Вітлінський. – К. : ДЕМІУР, 1996. – 212 с.
4. Волошин, И. Метод оценки резервов средств на корсчете для своевременного выполнения платежных требований клиентов [Текст] / И. Волошин // Финансовые риски. – 1998. – № 3. – С. 79–80.
5. Грошово-кредитна політика в Україні [Текст] / [В. С. Стельмах, А. О. Єпіфанов, Н. І. Гребеник, В. І. Міщенко] ; за ред. В. І. Міщенка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, КОО, 2003. – 421 с.
6. Кіндратська, Л. Управлінський облік та контролінг у системі управління банку [Текст] / Л. Кіндратська // Вісник Національного банку України. – 2001. – № 8. – С. 20–24.
7. Кузнєцова, Л. В. Ціноутворення в банківській справі [Текст] : підручник / Л. В. Кузнєцова, Л. В. Жердецька. – Одеса, 2008. – 308 с.
8. Маршалл, А. Принципы экономической науки [Текст] : в 3 т. / А. Маршалл. – М. : Прогресс-Универс, 1993. – Т. 2. – 310 с. – (Экономическая мысль Запада).
9. Молчанов, С. С. Методы определения себестоимости банковских услуг и повышения эффективности затратами банка [Текст] / С. С. Молчанов // Финансовый менеджмент. – 2006. – № 4. – С. 45–59.
10. Монетарний огляд [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Publication/econom/Mon_review/2008/2-2008.pdf.
11. Пересада, А. А. Інвестиційне кредитування [Текст] : навч. посібник / А. А. Пересада. – К. : КНЕУ, 2002. – 271 с.
12. Плеханов, Ю. О некоторых факторах ценообразования на рынке банковских услуг [Текст] / Ю. Плеханов // Банковское дело. – 2007. – № 6. – С. 83–87.
13. Примостка, Л. Управління активами і пасивами комерційного банку [Текст] / Л. Примостка // Вісник Національного банку України. – 2001. – № 2. – С. 39–43.
14. Про процентну політику Національного банку України [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 18.08.2004 № 389. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. – Вся база “Загальне законодавство”.
15. Радіонова, І. Ф. Макроекономіка: теорія і політика [Електронний ресурс] : підручник / І. Ф. Радіонова. – К. : Таксон. – 348 с. – Режим доступу : <http://fingal.com.ua/content/view/563/87/1/4/>.
16. Роуз Питер, С. Банковский менеджмент [Текст] / С. Питер Роуз ; пер. с англ. – М. : Дело, 1995. – 768 с.
17. Руководство по кредитному менеджменту [Текст] / пер. с англ. ; под ред. Б. Эдвардса. – М. : ИНФРА, 1996. – 464 с.
18. Синки Дж. мл. Управление финансами в коммерческих банках [Текст] / Дж. Синки мл. ; под ред. Р. Я. Левиты, Б. С. Пинскера ; пер. с англ. – 4-е изд. перераб. – М. : Экономика, 1991. – С. 360.
19. Хелферт, Э. Техника финансового анализа [Текст] / под ред. Л. П. Бельх ; пер. с англ. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 663 с.

Summary

In the article questions are examined in relation to determination of inflation as constituent at development of equilibrium strategy of forming of cost of bank services. Basic factors which influence on the cost of bank services are certain.

Отримано 08.07.2011

Шепель, Є.В. Вплив інфляції на цінову рівновагу банківських послуг [Текст] / Є.В. Шепель // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. - Суми: УАБС НБУ, 2010. – Вип. 28. - С. 367-373.